

OTEC.

DRAMA O TŘECH JEDNÁNÍCH.

**Poprvé provozováno v Národním divadle v Praze
dne 27. listopadu 1894.**

**Právo provozovací mimo Prahu a policejní její obvod vyhrazeno
jest „Ústřední jednotě českého herectva v Praze“.**

OSOBY:

Kopecký, sedlák.

Jeho žena.

Antonín, právník. }

Václav }

Anna }

jejich děti.

Divíšek, čtvrtláník.

Jan, abiturient. }

Boběš }

jeho synové.

Janáč, právník.

Křivda, řečený doktor Smetana.

Vašina }

Jílek }

chalupníci.

Peluňková.

1. 2. 3. žena vesnická.

1. 2. chlapec venkovský.

1. 2. děvče vesnické.

Poutníci, mládenci, družice, hudebníci, vesničané.

Děj ve východních Čechách.

Psáno roku 1894.

Jednání I.

Na levo (od diváka) průčelí statku u Kopeckých. Brána s vrátky. V čele stavení, vedle vrátek, zahrádka. Na pravo průčelí Diviškova stavení bez zahrádky. U něho stodola. V pozadí krajina zavřená návrším. Jím vine se od leva v pravo cesta tratící se v pravo v habří a bučině. Je srpnové jitro.

Výstup 1.

Anna, Bobeš.

Anna (vběhnuvši do zahrádky, stane u plotu a dívá se k Diviškovu stavení; rychle se však sehne a trhá kvítí, jakmile spatří vystoupivšího Bobše, kterého si pak nevšímá).

Bobeš (klátivým krokem postoupí, když zahlédl Annu a pozoruje ji. Když Anna vzpřímivši se, rovná utržená kvítka, promluví): To mně tu kytičku?

Anna. A ne, tu mně.

Bobeš. Nebo pražským pánům.

Anna (schválně). A třeba —

Bobeš. Kde pak, nám sprostým!

Anna (se má k odchodu).

Bobeš. Ani za slovo nestojím.

Anna. Až budeš jináč mluvit.

Bobeš. A kdybych jináč mluvil, tak bys se vysmála.

Anna (nerozumí). A proč?

Boběš. Jen kdybych ti řek' (váhá) kdybych přišel večír k vám, k okýnku, volat, nezveš se —

Anna. Bodejť ozvala. (Zasměje se.) Eh, jdi! (Odběhne.)

Boběš (hledí za ní). Baronko! (Pak zvolna odchází do otevřené stodoly.)

Výstup 2.

První hoch, pak druhý.

První hoch (bosý, bez kazajky, jen ve vestě, vystoupiv za posledních slov z levé strany, zůstane u zahrádky a vyhlíží Kopeckým do oken, i brankou do nádvoří).

Druhý hoch (nedělně nastrojený, ale bos. Boty s holeněma přes rameno). Héč, já půjdu na pout, teď po mši s processím —

První hoch. Mm, to toho je, a já půjdu zas na hon, tadyhle s tím z Prahy, co je u Kopeckých. A heť, včera mně dal čtyrák, panečku, když udál devět. (Ozve se zvon na mši).

Výstup 3.

Divišek, Vašina, pak Boběš, předešlí.

Divišek (prošedlé hlavy, v obleku dost obnošeném, nemá brslenky, s holí v ruce, volá do stodoly na Bobše, jenž váže povřísla). Přijdu brzo, dobře pohrabujte; a sběrače, Bobši, žeň, tahají ze snopů a kradou. Žeň to všechno. (Zahlédne hochy.) A co vy, hošici, do kostela nic?

První hoch. Musím tadyhle s Kopeckým na hon.

Divišek. Na hon? I ty hošíku bezbožná! Neslyšíš zvonit na mši? To jseš křesťan? (Zdvihne hůl.) Marš do kostela!

První hoch }
Druhý hoch } (uteče).

Divišek. To je mládež! Nic nedá na Pána Boha a na kostel.

Vašina. Hm, a tam u Kopeckých na hon! To aby se tomu dochtoru z Prahy hodně ukázali.

Divišek (tváře se, jako by nevěděl). Doktor? Už skutečný, hotový doktor?

Vašina. Alespoň u Kopeckých „pan doktor sem; pan doktor“ tam. Táhne on to na doktorství zrovna tak dlouho, jako Kopeckých Antonín. Ale Kopecká, ta už doktora má. Jak je řeč o synovi, jináč ne, nežli „náš doktor“. No bratrance by ještě nevysekal.

Divišek. Ani kdyby byl skutečným veškerých práv doktorem, i kdyby byl zemským advokátem.

Vašina. Tak myslíte, že to půjde?

Divišek. Jestliže to řek' —

Vašina. No řek' — boží pravda, mé ženě do očí, že jsme to kuře ukradli. A ono se k nám jen zaběhlo, skrz plot, víte. A když jsem byl zlý, ještě se šklíbil, a když jsem hrozil, odbyl mě, že si veme na mě advokáta. (Víc a více se hněvem rozehvívá). Já řku: Vem! Ať veme — ať veme! Já nepolevím. Já ne. A co, já mám dvě krávy, a když jednu prosoudím, ještě jedna mně zbude, a on, má jen jednu a když ta mu v processu praskne — hehe — nezbude mu nic. Já nepolevím. Tak myslíte —

Divišek. Když uděláte, jak jsem vám poradil. — A k soudci pěkně, pěkně; člověk se musí poddat, pěkně zdvořile na něj: Vzácný, milostivý pane soudce a krajský rádo! S pokorností žádám o milostivé zastání, abyste sluchu popřáti ráčil — (Se schytralým úsměvem.) Rozumíte?

Vašina. Na moutě, Divišku, vy jste kůže! No, tomu zajde podruhé chuť dělat z hodných lidí zlodějí.

Divišek. Tak, tak, a outraty zaplatí. Ale sousídku, váš bratr — co pak je s ním, nedal mně ještě ourok, čas už dopad', směnka pomalu dojde —

Vašina. Jen se nic nestarejte. U Honcky nepozbudete ani krejcaru, to je máte u něho jistější, nežli tady — u Kopeckých —

Divišek (trhne sebou, kvapně). Co — co to povídáte. Mám tam první hypotyku.

Vašina. Kopecký odjel k strýci faráři.

Divišek (zpytavě). Tam bývá —

Vašina (směje se). — bývá, když je v úzkých. Ale tentokrát, pane —

Divišek (dychtivě). Co je? Něco víte?

Vašina. No, Kopecký tentokrát nepochodí. „Pan strýček“ přijde o všechno —

Divišek (žasna). Sedlecký farář?!

Vašina. Ve Lhotském cukrovaru. Včera to žena přinesla ze Lhoty. Byla tam za kmotru.

Divišek. A je to jisto?

Vašina. No, a ještě musil klopit, a ještě bude. Přijde snad o všechno. To bude u Kopeckých rána. To si už nebude stará dochtory zvat, kulajše a kuřata jim strojit, a hony taky přestanou.

Boběš (stane ve vratech).

Vašina (shlédnuv ho, obrací řeč). Tak, Divišku, jdu se uchystat na cestu — (Odchází.)

Divišek. Tak, tak. sousídku, a vzkazte mně; já se zatím stavím v božím kostelíčku (hledí za Vašinou). Vida, pan farář — (obrátil se po Kopeckých statku, v bezděčné radosti). Tady to teď půjde honem s kopce.

Výstup 4.

Boběš, Divišek.

Boběš (povystoupiv, tluče náradím). Ss — sset —

Divišek (jsa na odchodu, ostře). Co se vztekáš!

Boběš. Pořád se dřít, a jiný se jen válí a toulá.

Divišek. Samo se nedělá. Dřeš na svém a pro sebe.
Boběš. A panu študentoj na kuželky a pouté!

Divišek. Na kuželky už nesmí a tou poutí ujde (ukáže na Kopeckých statek) těm pánům tamhle a outra-tám. (Zkrátka.) A jednou ti bude dobrý.

Boběš. Ten mně jich dá!

Divišek. Když nic, tak mu nebudeš platit podíl. Fran-tině do kláštera také ne. Počítej! Kdo ujme tak snadno hospodářství. A taky bez výměnku. Já tě svým výminkem nebudu mořit. Ten budu mít u Jana, až bude farářem, na faře.

Boběš. To věřím. Vy se budete mít dobře, budete jezdit v kočáře a já se budu klopotit s kravami.

Divišek. Ne. (Blíže k němu.) Koně budeš mít. Pár krásných koní.

Boběš (žasna, hledí nevěře na otce).

Divišek. A vozy pěkuě kované a bryčku, pěknou, novou a budeš vyjíždět —

Boběš (se zasměje).

Divišek (rozehřívaje se, vezme ho za rameno) třeba tamhle odtud, těma vraty (ukáže na Kopeckých statek) ven a těma vraty zase tam, do svého, na svůj statek —

Boběš. Ale táto!

Divišek. Myslím na statek. To bych do smrti rád, aby náš rod přišel zas na selský grunt, odkud pochází. Taky to snad s pomocí Boží pořídím. A kdyby tak — (ukáže na Kopeckých statek). Tamhle pod kuklou na lo-menici dosud je psáno, že ten grunt byl vyzdvižen ná-kladem Václava Diviška. Můj dědek ho vystavěl, a tvůj musil odtud, protože nepočítal a nehospodařil. (Na oka-mžik se odmlčí hledě na statek, pak rozehrát svým zalíbe-ným plánem v surové radosti.) A teď by zas Kopeckých mohli — pomalu odtud. Přibývá jim jako krajíce v hrsti. A tolik dluhů —.

Boběš. A měl byste tolik?

Divišek. To je má starost, a gredit taky něco zmůže. Ale nesmíš klejt a náčiním tlouct, ale ještě dřít. Já se džu celý život, a skládám, počítám a pána Boha prosím. Dři taky, šetři a modli se, je to pro tebe. Ty toho klopcení nebudeš mít tak dlouho. Ale (vzpamatuje se) mlčet, Bobši, ať mlčíš, ani Honckoj nic. Jdi! (Obrátí se rychle.)

Bobeš (do stodoly).

Výstup 5.

Anna, Divišek, pak Janáč.

Anna (kytičku za řadry, vběhne do zahrádky. Shlédnuvši Diviška, chce zase zpět).

Divišek (rychle pokročí, sladce). Pochválen buď — Hele, Aninka jako nevěsta.

Anna (vesele). To bych byla pěkná nevěsta! To jen na pout.

Divišek (na okamžik se zarazí). Na pout? A pantáta už přijel?

Janáč (vystoupí v pozadí do zahrádky).

Anna. Už by tu měl být, čekáme ho každou chvíli. Snad se vlak opozdil.

Divišek. Tak, tak. Nebo pan strejček stůně.

Anna. A to ne.

Divišek. To je dobře. Tak šťastné navrácení, Aninko. A vzpomeňte si, poutníčkové, tady na nás otčenáškem. Zdrávi putovali. (Odejde v levo.)

Výstup 6.

Janáč, Anna, pak Václav.

Janáč (postoupí ode dveřík dále do zahrádky). Za toho se ani ten otčenášek nemusíte modlit, když má dva

stupně do nebe: syn bude theologem, dcera je jeptiškou —

Anna (skoro rozhorleně). Za tu stupínek nemá. Ta se něco naplakala a naprosila, aby jí Divišek nedával do kláštera. Ale aby jí nemusel nic dát, aby ho prý zeť neždímal —

Janáč. Tak ona nechtěla.

Anna. Ale musila, donutil ji, odvez' ji tam. Maminka to viděla.

Janáč. Odtud?

Anna. Odtud. Tady z okna (ukáže) se na to maminka dívala. Chystala se tenkrát na dráhu, k strýčkovi, a v tom, jak se strojila, bylo časně ráno, skoro ještě za tmy, zaslechla venku křik, tady naproti (ukáže k Diviškovým).

Janáč. A co bylo?

Anna. Maminka běžela k oknu a tu shlídlá Diviška, že vede Františku, jako dceru, k bryčce; Bobeš seděl na kozlíku a čekal. Františka tolik naříkala a nechtěla do bryčky, a když ji tam Divišek zrovna vstrčil, vytrhla se mu a vyskočila, ale zas ji chyt' —

Janáč. To je otec! A co paní matka —

Anna. Chtěla tam už běžet, ale v tom uhodil Bobeš do koně a pryč. S Františkou seděl Divišek a držel ji. Nežli maminka vyběhla před stavení, byli už ti tam.

Janáč. A co Jan —

Anna (rychle). Ten o ničem nevěděl, ten byl v Lito-myšli, na studii. A starý mu pak ještě psal, jak se Františka těšila, jak šla ráda —

Janáč. Teď aby nutil Jana. Tomu se do semináře taky nechce.

Anna (v náblých rozpacích sehne se, jako by kvítko trhala). Myslím —

Janáč. Z přesvědčení tam jistě nepůjde, to vím, také jen k vůli tatíkovu.

Václav (u dvířek). Máte jít k snídani. Antonín už pušky uchystal.

Výstup 7.

Křivda, předešlí.

Křivda (za scénou zpívá):

„Již se s vámi loučím,
pánu Bohu vás poručím —“

Václav. Hele, doktor Smetana!

Janáč. Doktor? Odkud?

Václav. I to je náš; takový baráčník.

Anna. Všecko hojí devaterou smetanou. Proto mu tak říkají. Když není nemocnému žádné pomoci, tak takhle zpívá, nějakou pohřební.

Křivda (dozpěvuje vchází volným krokem. Asi šedesátník, nevelké postavy, výrazu zpola přihlouplého, ale schytralého. Šedivé vlasy prořídle. Spodky do bot. Opakuje):

„Pánu Bohu vás poručím.“

Anna. Dobrýtro, Křivdo. Jistě od starého Vitouška.

Křivda. A bodejť.

Anna. Celý seschl. Už ho je drobeček.

Křivda. Nebude to stát skoro ani za funus.

Janáč (směje se přistupuje ke plotu). To máte svou učenost z herbáře?

Křivda (zkoumavě pohleděv na studenta, ukáže na čelo). Odtud. To je rozum. Našinec tak lejstra nepřehání, a kdybych to měl od jiného, to by jich vědělo víc.

Janáč. Ale že zpíváte, když je zle.

Křivda. Aspoň nemámím jako študyrovaní doktoři za drahé peníze.

Janáč. To nebudete jezdit v kočáře.

Křivda. To nechám jiným, co mají po tři sta korců mhy (ukáže na čelo) a kapitál na bříše. Já mám jen asekuraci na smrt. Pozdrav pán Bůh (odchází a zpívá)

„Jáť se již k Bohu ubírám
a více vás neuhlídám —

Janáč (za zpěvu vesele). To jsem dostal!

Výstup 8.

Bobeš, předešlí, pak *Kopecká* (u okna).

Boběš (vyjde před stodolu). Už zas někomu odzpěvujete, pane dochtor? Tolik škol máte —

Křivda. Tolik ne jako ty: čtyry chlívky a pátou maštal.

Václav } (se nahlas zasmějí).
Janáč }

Anna (se směje).

Boběš (se zlostně podívá k zahrádce a podrážděn osopí se na *Křivdu*). Vy brusnoho!

Křivda. Sám takový. Aby to jiní neslyšeli, našeptej si to do ucha. Hubu máš na to dost širokou. (Klidně odchází a zpívá):

Dítky mé ani přátelé
v tomto mém smrtelném těle — —

Kopecká (otevřeným oknem). Pane dochtor, děti, kuřátka vystydnou.

Janáč. Už jdeme (odejde do statku).

Anna (k *Václavovi*, jenž směje se hledí na *Bobše*). Prosím tě, nech *Bobše*! (Odejde za *Janáčem*.)

Václav (nedbaje). Chytil's ježka, viď. To stál's jako svatý u smetany.

Boběš. Jen se šklíb. Však oni ti hubu utřou.

Václav (vesele). Ale. — Kdo pak? Ty?

Boběš (tajemně vyhrožuje) No, však uvidíš. Přestaneš brzo dělat barona.

Václav (posměšně). Pak ty ho budeš dělat.

Bobeš. Taky že budu.

Václav. To pak bude pejchy!

Bobeš. Víc ne nežli u vás.

Václav (k plotu postoupí, popuzen). Ty rejhoni!

Bobeš (vyzývavě). No — no tak.

Václav (náhle se obrátí, s opovržením). Kdo by se s tebou ohavél (odchází).

Bobeš (za ním). Až mně na pěst naběhneš!

Václav (stane, hrdě). Vyhýbat se ti nebudu (odejde).

Výstup 9.

Jan. Bobeš.

Jan (abiturient, černě oděný, ale ne vybraný. Selský původ na něm patrný).

Bobeš. Aha, mezi pány! Už celý vystrojený. Já jsem taky v parádě, (pohlédne po svém chatrném obleku) odřený jako vrána.

Jan (vážně, skoro chmurně). Hned bych s tebou měnil.

Bobeš (posměšně). No tak jeď pro oves, a já půjdu na pout. (Odejde do stodoly.)

Výstup 10.

Jan, Anna.

Jan (jde váhavě ke Kopeckým, ohlédne se po Bobšovi, jehož neviděti, v tom)

Anna (vyšedší vrátky ven, kvapně). To jsem se navyhlížela. Už jsem myslila, že nepřijdeš. (Dychtivě.) Tak půjdeš na pout.

Jan. Když jsem včera řek'.

Anna. No — (usmívá se).

Jan (trpce). Vid', když včera pro mě poslali do hospody jako pro hochu, abych šel domů. —

Anna. Nemusel's chodit. (Živě.) Neměl's. Bylo to tak hezky. Byli jsme až do večera v zahradě, učitelové pak zazpívali a pak jsme taky tancovali. Těšila jsem se tolik — — (Rozhodně.) Já bych byla nešla.

Jan (zachmuřeně, jako před se) A ještě jsem měl doma kázání, že utrácím, že světačím.

Anna (štiplavě). A odprosil's?

Jan. Ještě se směj! Já nespál skoro celou noc.

Anna. Proč to všechno trpíš!

Jan (chmurně, ne však sentimentálně). Taky jsem dnes v noci na to myslel, když jsem vás slyšel, jak jste šli domů, jak jste byli veseli, váš Antonín, a ten Pražan, jaké mají vagary a jak se zas na Prahu těší. A já! — Co jsem užil, co mám! Po celé gymnasium nic, leda hodně kondic, (trpce) aby to studium moc nestálo, a teď —

Anna. Seminář. (Vážně.) Poslouchej, Jene, já ti něco povím, upřímně. Ty jen stýskáš, a všechno si dáš líbit. To vaše Františka, ta se jináč bránila.

Jan. A co jí to bylo platno! Vždycky se stane po jeho. Ze strachu člověk mlčí a povolí. Když on nás od malička tak přísně ved'. Přísně! Tyransky; jako ohně jsme se ho báli —

Anna. A bojíte!

Jan (rozhodně). Ne, dnes už ne!

Anna. Já bych si věděla rady.

Jan. Já už taky. Víím, že by mně bylo líp, kdybych nešel do semináře, kdybych byl jen podučitelem nebo kdybych šel k dráze. (Váhavěji.) Ale kdyby takový učitel — Aninko — já dnes už na všechno myslel — Kdyby takový kantůrek nebo ouředníček, přišel k vám do statku, já nevím, jak bys ho uvítala —

Anna (káravě). Jene. to je řeč!

Jan (vyjasněně). Ah Aninko! Víš, to bylo jen chvílkou, dnes v noci, že jsem pochyboval, když jsem měl tak

těžké myšlení, když jsem se rozhodoval. Já ti věřil —
Ale vaši!

Anna. Kdyby viděli, že je to mé štěstí —

Jan. Ale nežli bych si něco opatřil, (vážavě) dvě, tři léta by to trvalo.

Anna (rozhodně). Třeba pět.

Jan. Aninko!

Anna. Tiše, slyšeli by!

Jan (rozhodně). Teď ať slyší!

Výstup 11.

Divišek, Bobeš, Antonín (v jizbě). Především.

Divišek (z pozadí, pospíchaje. Spatřiv Jana s Annou zarazí se a stane).

Antonín (oknem, vesele). Důl tam vystojíte. Oč pak jde?

Anna. I — o pout — a — tady (dá Janovi kytičku) o kytku.

Bobeš (vyjda ze stodoly, zhlédne to). Ale! —

Antonín (u okna). Pojď, vem si s námi, ať se posilníš. Budeš se muset hodně modlit a zpívat.

Jan (k Anně). Bude to naposled! (Vejde do vrátek.)

Anna (za ním, patrně potěšená). Pojď!

Výstup 12.

Divišek, Bobeš.

Bobeš (škodolibě). No, viděl jste?

(Ze statku zavzní veselý smích a pokřik.)

Divišek. Jsou veseli. To Kopecký dobře pochodil. (Dychtivě). Viděls ho? S jakou přišel, vesele?

Bobeš. Vždyť ještě nepřišel.

Divišek. Že ne?! U kostela povídali, že se mu u božích muk vysypalo kolo, a šel prý pěšky napřed do vsi. Běžím schválně.

(Hluk a smích u Kopeckých.)

Divišek. Co tam mají?

Bobeš. Vítají našeho pana studenta.

Divišek (zamračiv se). Stál s tou flítenkou.

Bobeš. A půjde s ním na pout. Pozvala si ho.

Divišek (prudce). Že pozvala?

Bobeš. No, a ty kytičky — Neviděl jste, jak mu dala kytičku?

Divišek. Hlouposti. (Náhle prudce.) Nikam nepůjde. Jdi tam pro něj!

Bobeš. Já, mezi ty pány?!

Divišek. Pomůže vám oves skládat!

Bobeš (s úsměskem). Na to ho pak pozvu. (Směje se odchází do stodoly) Bude mu to slušet, s tou kytičkou (zajde do stodoly).

Výstup 13.

Divišek, Kopecký.

Divišek (okamžik sám, zasmušile pod se hledí).

Kopecký (statný, pěkně, skoro městscky ustrojený).

Divišek (shlédnuv ho, zkoumavě mu vstříc hledí, pak laskavě). I pan sousídek! Pochválen buď! Co tak brzo? To jste si na faře málo pobyl.

Kopecký (nejistě). Když taky člověk domů pospíchá. A strýček trochu marodí.

Divišek. Ale — Inu jsou tu léta, a taková náhlá starost zdraví nepřidá.

Kopecký (překvapen). Jaká starost?

Divišek. Jako s tím cukrovarem, z Božšho dopuštění.

Kopecký (nemile překvapen). Vy už víte? Strejček si to tak připouští a jaký je z toho nerudný! Jak jsem se

zmínil o groši, že teď o žních hospodář moc potřebuje, byl hned vzhůru, co že já, a vyčítal. Nikdá to neudělal, a teď vyčet' všechno a nejvíce děti, proč tolik na ně nakládám, nač bylo děvče v městě ve škole — To nepomyslí, že je teď jiný svět, a nepochopí, že by jim člověk svlékl třeba poslední kabát — To jindy takový nebýval —

Divíšek. Pan farář jen počítá — a to má, sousídku — skoro dobře. Také on si myslí, že je v dětech kapitál nejspíše uložený.

Kopecký (horlivě). Ale co pak je to nějaký obchod starat se o děti?!

Divíšek. Obchod, neobchod, ale příkladně vy sousídku, co jste už na děti obětoval, a co — příkladně jen váš nebožtík Josef —

Kopecký. Ó chudák, co se naštudoval!

Divíšek. A co to peněz stálo! A to všechno nic. Vůle Páně chtěla —

Kopecký. Dnes by už byl kolik let doktorem. Co platno. Dal jsem, co jsem moh', všechno, a přeju, aby měli vzdělání, jak to teď svět vyžaduje. Proto děti máme, abysme se o ně starali.

Divíšek. Ne, sousídku, Pán Bůh nám dal děti pro naše ulehčení, aby nám posloužily. Vy jste se jim tuze, až přes moc obětoval. No, ale Antonín, jako pan doktor všechno nahradí, a Aninka se dobře vdá —

Kopecký (vzdychne). Pán Bůh dej, ale kdo by na to spolehal. To víte, děvče si zrovna někdy divně vyhlídne —

Divíšek. Tak se jí poručí.

Kopecký. Poručí. Ale aby byla do smrti nešťastna, aby ji člověk tak říkajíc prodal —

Divíšek (pátravě). A vy byste příkladně Aninku nechal si vzít, koho by chtěla?

Kopecký. To snad ne — ale jak jsem povídal. Ale, sousede, co to máte?! Nechme toho, vždyť nic takového

není, — je dost jiných starostí (zamlčí se na okamžik, pak náhle). Kdybyste mně, sousede, raději pomoh'. Jsem teď právě v ouzky. Mám platit směnku.

Divíšek. Na tisíc zlatých. Tu směnku mám já.

Kopecký. Vy?!

Divíšek. Malých potřeboval peníze, já je náhodou měl, dal jsem mu je a vzal jsem si za ně vaši směnku.

Kopecký. To mně počkáte.

Divíšek. Rád, tuze rád, sousídku, ale mám sám placení.

Kopecký (nevěří). Ale, co byste — A kdyby; vy si peníze spíš opatříte.

Divíšek. Ale ne na starý ourok.

Kopecký. Aha! Vy chcete větší —

Divíšek. Peníze jsou teď drahé a z dopuštění Božího —

Výstup 14.

Kopecká, předešlí. Ke konci první chlapec.

Kopecká (statná selka. Vyjde vrátky). Sousede, vy nám pantátu ani domů nepustíte. Pojdte s ním. U nás je veselo. Váš student je tam taky. Ti studenti, to jsou vám kunti! A ten doktor z Prahy! (K muži bezstarostně). Co strýček —

Kopecký. Mm — zle jsem pochodil. Teď právě jsem povídal —

Kopecká (rychle). Ale před dětmi nic neříkej. Nekaz jim radost.

Divíšek (s úštěpkem). To ne, jen to ne.

První chlapec (přišourá se zleva, drží se v pozadí, jakmile shlédl Divíška, a vyhlíží do statku Kopeckých).

Kopecká. Tak, sousede, na skleničku.

Divíšek. Naděl pán Bůh, Jan už bez toho půjde.

Výstup 15.

Janáč, Antonín.

Janáč (s puškou na rameni, už ve vrátkách mluví).
Pěkně vítám, pane Kopecký.

Antonín (s puškou a brašnou).

Kopecký (podává Janáčovi ruku). Nestýská se vám u nás, pane doktor?

Janáč. V Praze se mně bude stýskat po vás.

Kopecký. To nás těší.

Kopecká. Víno jste nezapomněli?

Antonín. Vína dost a masa také. (Na chlapce.) Aha, Francek! Pojď sem, poneseš to.

Chlapec (přiskočí).

Antonín. Jdi napřed k dubině.

Chlapec (odejde).

Janáč. Tak s Bohem (odchází).

Divíšek (jenž nepokojně ke statku pohlížel, nemoha se Jana dočkat). Poroučím se, pánové, a pán Bůh rač —

Antonín (vpadne, vesele). Oho, jen žádné přání. Myslivcům se nepřeje (odejde s Janáčem).

Kopecká (hledíc za nimi). Hoši jako pruty. Mohli by třeba na panský hon.

Divíšek. A Jan, cože Jan nejde.

Výstup 16.

Anna, předešlí.

Anna (ze dvora). Maminko, ten uzel Kačce. (Ve vrátkách.) Už půjdou. Ah, vítám vás, tatínku.

Kopecký. Ty na pout? Myslím, že tě maminka potřebuje.

Kopecká. Ale přej jí to. Bude slavný pout. Těší se tolik na něj. Tadyhle nastávající pan majstr taky půjde.

Divíšek. Těší se, hm, těší, to věřím. (Neklidně). A co ten náš hoch —

Anna. Sedí s Václavem. Tak pojďte, maminko, už je opravdu čas (odchází).

Kopecká (za ní). Máš všecko uchystáno.

Výstup 17.

Kopecký, Divíšek.

Kopecký. A to — jak jsme mluvili — Když to jinak nejde, tak ten vyšší ourok dám.

Divíšek. Já vás, sousídku, nenutím.

Kopecký. Tak tedy (podává mu ruku).

Divíšek (hned jí nepřijme). Tuze rád, (sladce, ale určitě) ale dámě to s dovolením do knih.

Kopecký (trhne sebou). Ještě to! — Nač ty výlohy, vždyť je to jen na chvíli! Strýc farář mně slíbil, on mně zas pomůže, jistě; že nemůže právě hned.

Divíšek. A kdyby ani pak nemoh'?

Kopecký. Cukrovar ho na dobro nezadrhne. To mu ještě ostane a dost.

Divíšek. A kdyby neostalo?

Kopecký. Tak ještě za to mám. (Ukáže po statku.) A vem čert výlohy! Tak si to tam dejte, když se tak bojíte.

Divíšek. Jen se nehoršete, sousídku. Jistota je jistota. A ono na vašem už mnoho místa není.

Kopecký (pohoršen, přemáhaje se). No, u mne nepřijdete ani o vindru, to se nebojte. Tak kdy půjdeme do města? (Chystá se k odchodu.)

Divíšek. To vám povím, to vám s dovolením ohlásím. A Jana mně, sousídku, pošlete

Kopecký (na odchodu). Však už jdou. (U vrátek potká Jana. Podá mu ruku.) Zdrávi putovali.

Výstup 18.

Jan, Divišek.

Jan (ke Kopeckému.) Děkuju pěkně. S pánem Bohem.

Divišek (vlídně). Tak už jdeš?

Jan (pohledem na otce zaražen). Jdu.

Divišek (okamžik vrtal holí v zemi, pak klidně až suše, ale určitě). Radši abys nechodil.

Jan (překvapen). Na pout?!

Divišek (za řeči přichází blíž ku svému stavení). Na pout. Pomodli se doma nebo v kostele k Bohu nebeskému.

Jan. Ale vždyť jste mě nechal!

Divišek. Už nenechám!

Jan. A proč?!

Divišek. Někdo musí být doma.

Jan. To jste dřív také věděl.

Divišek. Ale nevěděl jsem, že tě na pout vábili.

Jan (rozhodně). Mne nikdo nevábil.

Divišek. Ani nezval?

Jan. Ani nezval.

Divišek (sáhne na kytičku v jeho kabátové dírce). Od koho máš tuhle kytku?

Jan (mlčí).

Divišek (určitě, káravě). Ta je tamhle z té zahrádky. A ta filfenka, ta slečna, co ji vázala, ta tě vábila.

Jan (rozhodně). Povídám, že ne, že mne nevábila.

Divišek (překvapen nenadálým odporem). Takhle se mnou's ještě nemluvil. To jseš nastávající majstr?

Jan. Tím nebudu.

Divišek (zachovával klid, nyní sebou trhne). Á, to jste už tak daleko?

Jan. Kdo! Já sám, já sám se tak rozhod'. Já do semináře nepůjdu!

Divišek (jakoby nevěřil). Cože? Že nepůjdeš?! A ostaněš při tom?

Jan. Ostanu.

Divíšek. Ta ženština mu zmátla rozum. (Zlostně.) A já to neviděl!

Jan. Jako jste neviděl, nebo vidět nechcete, že jsem nespokojen, že nemám chuti jít do semináře, že k tomu nejsem. A ke všemu jednáte s člověkem! — Nepřejete nic, nejraději byste mně ani krejcaru nedal. Stydět se musím před jinými, bát se mezi lidí vyjít —

Divíšek (posměšně). A s panenkou na pout. Nastávající pan majstr!

Jan. Annu nechte být!

Divíšek. Mlč o ní a — (kazatelsky). A radši pamatuj na svou povinnost synovskou.

Jan. Ta nežádá, abych byl nešťastný.

Divíšek. Nešťastný! To si myslíš. Teď jseš nešťastný, ale já vidím dál. Plač raději teď, nežli pak. A líp je, aby děti plakaly, nežli otcové.

Jan. Nemusel by žádný z nás plakat, kdybyste polevil.

Divíšek. Já? A komu? Tobě? Hošíkovi? Nebo tomu doučeti? (Pomlka; chladně, pak hrozivě.) Vyvedeš-li svou — Co budeš dělat, jak budeš dál študovat, kdo tě bude živit? (Určitě.) Já ti nedám ani krejcaru.

Jan. Chleba si vydělám.

Divíšek (posměšně). Toho bude! A ona, slečna, bude s tebou třít nouzi?

Jan. Až si opatřím místo —

Divíšek. Tak, vy už máte po námluvách?! A co slib! (Skroušeně, pobožně.) Nevíš nic, že jsem tě obětoval Bohu nebeskému už jako chlapce?

Jan (s nevolí). Tatinku, takhle nemluvte!

Divíšek. Zaslíbil jsem tě —

Jan A Františku také? Vy jste jen počítal. A jestliže jste zaslíboval, neměl jste k tomu práva.

Divíšek (prudce). Já? Otec? Co jseš, jseš z mé milosti. Já poručím, a děti poslouchají.

Jan. V tomhle vás neposlechnu. Tak daleko nejde má povinnost. Ci chcete, aby ještě druhé vaše dítě bylo zničeno? Mne do bryčky nedostanete, mne tam neudržíte a neodvezete jako Frantinu —

Divišek. Zaraz! Kdo ti to napískal! Kopecká! Tam ti toho nahrdlouhali. Viš-li pak, že oni s tebou počítají?

Jan. Jak!

Divišek. Aby si pomohli. Nic nemají, ta slečna taky nic, leda jen trochu těch hadrů. A to jí sfendují. Ledá bys jí pomoh' ty svou službou; ale musí být ňáká kloudná, dlouhú je jako chmele, a taky aby zbylo na cáry a traktace.

Výstup 19.

Anna, předešlí, pak Bobeš.

Anna (v hedvábném šátku na hlavě pod bradu, malý košíček na ruce, obrací se ve vrátkách do nádvoří, s někým tam mluvíc).

Jan (rychle k otci). Nic jí neříkejte.

Divišek. Ne, ne, aby neomdlela.

Anna (jdouc od vrátek k Janovi). Tak už jdu. Je už čas.

Divišek. Jdi, jdi, abys nezmeškala. A modli se za ženicha.

Anna (zpozorovala, že se něco stalo, ale tato slova má ještě za žert). Na toho tak nepospíchám.

Divišek. Ty si počkáš tuhle na pana študenta. To je hezky, že's ho tak vyvábila.

Anna } (pevně). Já nikoho nevábila.

Jan } Už jsem vám to povídal!

Anna. Ale to je pravda, že jsem povídala, takhle že Jana nutit nemáte jako Františku.

Kopecký i Václav (u oken).

Divišek (kvapně, popuzen). O tom, panenke, mlč! Nezačínej s tím, co máma nakleветila.

Bobeš (vyjde ze stavení s bičem v ruce).

Anna (ostře). Maminka nekleveť; ona to viděla a slyšela.

Divíšek (od sebe). A teď uvidíte ještě jiné věci: jak tuhle pan student přece půjde do semináře — sám — bez bryčky — a uslyšíte třeba o trhu policajta, až bude bubnovat, že se prodá ve veřejné dražbě usedlost číslo třináct!

Výstup 20.

Kopecký, za ním Václav, předešlí.

Kopecký (vyšed kvapně z vrátek, zaslechl ještě poslední hrozbu. Užaslý). Co to povídáte?! Co je, co se stalo?

Anna (užaslá, polekaná ke Kopeckému). Tatínku, co pak je tak zle — ?

Divíšek. Žel Bohu, pane sousede, bude tak, jak jsem teď povídal, leda byste mně vyplatil směnku a taky ostatní kapitál na vašem statku pojištěný. Ty peníze vám, bohužel, musím taky vypovědět a tímto vypovídám.

Kopecký (trna). Ale sousede! Co se stalo? Co tak najednou? Vždyť prve jste mně slíbil —

Divíšek. To jsem ještě nevěděl, že tuhle můj syn nechce do služby boží pro světskou, hříšnou marnost, k vůli vaší dceři.

Anna. Tak se mstít!

Jan (k ní optimisticky). To se nesmí stát!

Kopecký. K vůli mé dceři?! Ale kdybyste jen nějaký čas počkal, co strýc farář —

Divíšek (tvrdě). Ne.

Kopecký. A měl byste to svědomí?

Divíšek. Mají ho tu ti (ukáže na Jana a Annu). Bořit mně všechno, co jsem léta stavěl!

Jan. Já nechtěl už dřív do semináře —

Divíšek. Kdyby nebylo toho lákání —

Václav. Jakého lákání!

Kopecký. Mou dceru nechte s pokojem.

Divíšek. Tu si vedte, (posměšně) jak to nynější svět vyžaduje, tomu já nerozumím, ale mně nechte mého syna —

Jan (náhle). A kdybych šel do semináře —

Divíšek. Tam půjdeš tak jako tak. Pán Bůh poslal na tebe pokušení, to musíme přemoci teď (hrozivě) i pro budoucí čas! Na vždycky —

Kopecký. A nás zničit.

Divíšek. Pak teprve bude svatý pokoj. Vy svým dětem neporučíte.

Kopecký (přemohl se, k Divíškovi). Sousedo, vy si to rozmyslíte.

Divíšek. Už jsem řek'.

Václav. Nechte toho hladovce!

Bob. š. Jen abys nepřilez'!

Václav. K tobě ne! (Prudce k otci a sestře.) Pojdte.

Kopecký k Divíškovi: Sousedo!

Divíšek. Marná řeč! Konec, konec!

Kopecký (zamíří domů).

Anna (za ním). Tatínku!

Kopecký (u vrátka). Ten si to vyčíhal (vejde).

Václav (za ním).

Anna (vcházejíc, ohlédne se po Janovi).

Výstup 21.

Vašina, Divíšek, Jan, Bobeš, průvod poutnický.

Vašina. No tak, Divíšku, co pak že nejdete. Půjdeme.

Divíšek. Hned, sousidku. Měl jsem jistou záležitost. Ještě minoutku (ozve se zvon a zpěv poutníků za scénou).

Na všechny muziky
líbezně hřejte,
královně andělské
chválu vzdávejte.

Divíšek (smekl, pokřižoval se). Boží poutníčkové (hledí za scenu, pozoruje průvod). Už jdou.

Poutníci (za scenou):

Pohni se celé nebe,
 neb jest matka pokoje:
 Zdrávas, zdrávas, zdrávas Maria!

Divíšek (k Janovi). Slyšíš? Ať nezmeškáš!

Jan. Já nikam nepůjdu.

Divíšek (klidně, chladně). Bobši, tak jeď, tady Jan ti pomůže. (K Vašinovi.) Pojdte, sousídku. (Odejde.)

Vašina (pozoroval, nerozuměje, co se stalo). Inu já nevím — (odejde).

Boběš (s netajenou, škodolibou radostí). A máš po poutě a po všem. (Odchází.)

Jan (pohlédnuv na statek Kopeckých, zamračeně). Po všem! (Odchází domů.)

Průvod poutnický zašel do bučiny; neviděti ho, jen rudá korouhev se tam mihne a slyšeti traticí se refrain:

Zdrávas, zdrávas,
 zdrávas Maria!

Opona spadne.

Jednání II.

Světnice u Kopeckých, až na stůl v rohu úplně vyklizená. V levo (od diváka) hlavní dvéře, v pozadí dvě okna. V pravo dvéře do sedničky. Je k večeru.

Výstup 1.

Kopecká, Anna, Peluňková, Václav.

Kopecká (sedí na lavičce u kamen. Vedle ní v ubrousku kus chleba. Je jako zmožená; chvílemi vzdychá).

Anna (skládá poslední nádobí se stolu, jenž stojí v pravo, do koše na záda).

Peluňková (jí pomáhá).

(Chvilku ticho.)

Peluňková. Toho krásného porculánu!

Kopecká (před se malomyslně zateskní). Všecko, všecko pryč!

Peluňková. Teď si tu vyrovná Divišek hliněné střepy.

Anna (jí připomíná). O tom radši nemluvte.

Václav (vejde). Co mám ještě naložit, ten koš?

Anna. To by se všecko potlouklo.

Peluňková. Ten odnesu já.

Václav. Tak v sednici není už nic.

Kopecká (hlasem pláče plným). Už nic, myslím. (Chce vstát). Bože, nohy mně zrovna zdřevěněly.

Anna. Jen sedte, maminko. My to už pořídíme.

Václav. Tak mně pomozte tuhle se stolem.

Kopecká (zalomí rukama). Bože, bože! Tak jsme tu u něho vždycky sedali —

Anna A budeme sedat zas. Jen tak nenaříkejte, maminko.

Václav. A venku pak ať nepláčete, ať vás Bobeš Divišků nevidí. Dost se nám našklíbil o licitaci. Tak bábo Peluňková. (Odstrkuje stůl.)

Výstup 2.

Kopecký, předešlí.

Kopecký (ze sedničky, patrně sklíčený. Shlédnuv, že Václav odklízí stůl, pohlédne na ženu, ukáže na stůl). Vidíš, už je konec a takovýhle! (Hledí na stůl.) Bývalo tu — (K ženě.) Stavěla's na něj moc mís.

Kopecká (teskně dotčená obviněním). Strojila jsem sobě? Všechno bylo vám.

Anna (prosebně). Ale tatínku! Snad byste teď —

Kopecký (pohlédne na ni přísně, neodpoví, odvrátí se).

Václav (zatím zdvihl s Peluňkovou stůl; nesa ho ohlédne se do oken, náhle stůl postaví a přistoupí k oknu, jímž vyhlíží). Je to on!

Kopecký. Kdo?

Václav. Bobeš. Už prve obcházel.

Kopecký. Co chce?

Václav. Co chce! Vidět nás, vyšklebovat se, jako o licitaci. (Chce odejít.)

Kopecký. Kam jdeš?

Václav. Na něj, na Bobše. Ještě tu nemá práva. Vyženu ho.

Kopecký. Nech ho!

Václav. On nedá pokoje, až dostane. A má už dávno u mne vrub.

Kopecká. Václave, nech ho!

Václav. Máme to všechno jen tak spolknout — (náhle přistoupí k oknu a zprudka je otevřev, volá ven). Co tu chceš! Klid se, dnes tu nemáš ještě právo.

Boběš (venku, ze dvora). Ty se klid, já jsem na svém.

Václav. Jestliže půjdeš dál —

Boběš (venku, s posměškem). Na tu vaši parádu se podívat!

Anna (popuzena). To je!

Kopecký (na Václava), Nech ho!

Václav (neslyše, vychýlí se a hrozí). Jdi, povídám, jdi a nechoď mi do cesty, nechoď, klid se! Jestliže tě tu stihnu —

Boběš (se zachechtá).

Kopecký (sáhne Václavovi na rameno). Nech ho, povídám ti, co se sprostákem. Radši odklid stůl, (roztrpčeně) ať jsme už radši odtud.

Kopecká (zavzdychá, tiše zalomí rukama).

Anna (ji konejší).

Václav (víc pro sebe, ale nahlas). Však já ho ještě najdu, a to uhlídá. (Chopí se stolu, ke Kopecké.) A sami odtud nechoďte, on by si snad ještě troufal. Přijdu pro vás. (K Peluňkové.) Pojdte! (Odnese s ní stůl.)

Výstup 3.

Kopecký, Kopecká, Anna.

Anna (kvapí k oknu, podívat se za Václavem).

Kopecký (stál ku dveřím obrácen, jak stůl vynášeli, zůstane tak okamžik, zamyslen, pak ruce na zádech, s hlavou sklopenou, zachmuřen jde jizbou zpět k sedniče).

Kopecká (starostně). Jak pak Aninko, nic není —
Bobeš —

Anna. Není ho vidět, snad se lek' ten hrdina —
Stůl už vynášejí branou, už jsou u vozu, nakládají ho —
(okamžik hledí mlčky ven, pak se obrátí). Václav už od-
jíždí (jde ke koši, dorovnává ho).

Kopecký (stanuv u dveří do sedničky). Radši abysme šli.

Kopecká (trhne sebou). Ještě ne, ještě chvílku, až
Václav — co se víc setmí.

Kopecký. Je ti to platno. Zítra bude přece den, a
slunce si na nás posvítí do podruží.

Výstup 4.

Peluňková, předešlí.

Peluňková. Tak už jsme naložili.

Anna (u koše). Koš bude hned.

Kopecký. Co ten Bobeš —

Peluňková. A ten někam zalez'.

Kopecká (vybalí z ubrousku hrubý kus chleba, dává ho
Peluňkové). Ani kápkou kafe vám nedám.

Peluňková. Naděl pán Bůh, však jste mně jindy dost
dala. (Vzdychne.) A Bože, panímámo, budeme na vás
vzpomínat, zvláště my chudáci. Za vás teď toho Diviška,
takového kruťáka. Však se už tuhle Bobeš roztahoval a
povídal —

Kopecký (netrpělivě). Už jsme slyšeli.

Anna (kvapně). Tak Peluňková, už to je. (Dá koš
na lavici u kamen.)

Peluňková (navlékajíc na ramena popruhy). Tak naděl
pán Bůh za všecko a dej vám pán Bůh štěstí a zdraví
a zaplať pán Bůh, naděl pán Bůh, s pánem Bohem (toto
mluví už cestou ku dveřím a zacházejíc).

Anna (pohlédne s otce na matku, pak kvapně, aby se dostala ze světnice). A já to v sedničce uchystám (odejde do sedničky).

Výstup 5.

Kopec k ý, Kopec k á.

Kopec k á (hledí za Annou. Pak k muži mírně, skoro prosebně). Josefe, proč na ni nemluviš?

Kopec k ý. Teď je náko do řeči! Annu máš ty na svědomí.

Kopec k á. Zas už já! Já všecko. Za to, že jsem vám sloužila, že jsem dětem všecko vrazila, (skoro plačky) že jsem se o ně ve dne v noci starala —

Kopec k ý (polevuje). To s tím studentem Diviškovým nemělo být.

Kopec k á. Já nic nevěděla. A vyvedla Anna něco špatného? Nemají-li se rádi ve vší počestnosti? — To Anna by —

Kopec k ý. Hm — Ale neposloužila si tím ani nám.

Kopec k á. Však sama nejmí zkusí. Ale — chudák — ani nevzdychne, ani nehlesne, snáší to tak trpělivě, až mně je jí líto. Jen o nás jí jde —

Kopec k ý. O nás! Co o nás! S námi je konec — Kdyby aspoň za to za všechno něco bylo! Já nevím, já nevím, kam to všechno přišlo. Vždyť já nebyl rozhazovač a nejsem —

Kopec k á. Ale Antonín bude za to svým pánem, doktorem!

Kopec k ý. Ale kdy! A jak teď doštuduje bez peněz. A dostuduje-li — za to celý statek —

Kopec k á. Nebožtík Josef také něco stál.

Kopec k ý (mávně rukou, ukáže kol). Ale to všechno, to všechno — na to — Co teď Anna, co Václav!

Kopecká. Taky jsme jim přáli — (Důvěrně.) A dá pán Bůh, víš — Antonín má dobré srdce, až bude tím doktorem —

Kopecký. Už se zas těšíš, bude zase hej! Bože ženská! —

Výstup 6.

Křivda, předešlí.

Křivda (vejde). Dej pán Bůh dobrý večer.

Kopecká. Vítám vás, Křivdo.

Kopecký (trpce). *Le* si přec někdo na nás vzpomene!

Křivda. Vidte. Při kom štěstí, při tom lidé, to je tak přísloví mezi našincem. Teď to vidíte sami. Ale nic si z toho nedělejte. Štěstí noclehy mění, a taky si pomyslete, co povídá má lomenice.

Kopecký. Vaše lomenice?!

Křivda. Má lomenice. Na té je napsáno: Jsem jen šafář na krátký čas, odejdu zas na věčný čas.

Kopecký. Je to pravda, ale když je člověk jako moucha v pavučině.

Křivda. A pan strejček, jak pan farář —

Kopecký. Nemoh' v tu chvíli zrovna pomoci.

Křivda. Ten nemoh' a Divišek nechtěl počkat.

Kopecký. Ten na to číhal.

Kopecká (tiše zapláče).

Křivda. No, vyplačte se, aby se vám nezarazila lítost. Však on Divišek (najednou popuzen, živě). A ten jeho Bobeš —

Kopecký. Ještě obchází?

Křivda. Stál tu u vrat a smál se, tady že už nic nevykuryruju. A já řku: To ne, jako na tobě, a nejmňív tvou hubu; tu už na světě žádný nespraví. Ale tak to je. Koně běží za ovsem, a osel ho dostane. Má štěstí, a to

pak rostou rohy. Ale co pak jeho řeč: jeho slovy aby za psy házel. To má Divíšek k statku pěkný navdavek, ten synáček se mu v stáří pěkně odslouží. To vaše děti — ale abych nezapomněl — nesu vám, myslím, kápku mediciny: (sahá do kazajky) psaníčko.

Kopecská. Od Antonína! Aninko!

Výstup 7.

Anna, předešlí.

Anna (s hořící svíčkou v plechovém svícnu). Psaní? (Vezme je, rozbálí, čte.)

Křivda (zatím mluví). Potkal jsem u vsi pošťáka, a on, abych mu vzal psaníčko, že má jen to jedno k nám do vsi. Já řku: komu, Kopeckým. Sem s ním, řku a hned ho dodám podle kupertu.

Anna (držíc v psaní v rukou). To jsou noviny! Toník, ten to vyvedl! Má po zkouškách.

Kopecská (zatrne radostí). I ty milý Bože!

Kopecký. Vždyť říkal, že až v zimě —

Kopecská (pohnutě, bystře vstane). To k vůli nám! Chudák, co mu to dalo! (K muži.) Vidíš?

Anna (zatím čte dále). A už zve na promoci, bude doktorem!

Kopecký (s obavou). Chce peníze —

Anna. Ne, nic, něco mu strýček poslal, a ostatní mu půjčí pan Janáč, jako starý, otec —

Kopecký. Jsou ještě hodní lidé —

Křivda. A teď můžu jít.

Kopecký (vděčně potěšen). A vy jste, Křivdo, z nich. Vy byste zasloužil —

Křivda. Nevolaný jsem vždycky lepší. A vy tu, jaké nářky! Ještě není konec, a přijde leto, vyschne bláto (podává Kopeckému ruku). Jen co ten práh překročíte! Dej vám pán Bůh dobrou noc. (Odejde.)

Výstup 8.

Kopecký, Kopecká, Anna.

Kopecká } Děkujeme, Křivdo.

Anna } Dobrou noc.

Kopecký. Ba ten práh (vezme psaní do ruky, okamžik čte, pak vzhledne k Anně, mírněji). Tos nečetla, co psal Jan Divišků Antonínovi, že když Divišek nám tohle vyved' —

Anna. Tatínku, co bych rozváděla o tom řeč. To je v dalekém poli. Teď jste tu vy —

Kopecká. Aninko, co psal Jan Divišků? (trhne sebou plaše, polekaně). Někdo jde —

Kopecký. To není Václav (pokročí v před, ale nedojde ku dveřím.)

Kopecká (rozčileně) }
Anna (napjatě) } (hledí ku dveřím).

Kopecký (k Anně). Podej světlo.

Výstup 9.

Jan, předešlí.

Jan (s cestovní brašnou přes rameno. Otevřev zůstane před prahem). Dobrý večer.

Kopecká. Jezus!

Anna (chtěla vzít světlo, ale překvapením stane). Jan!

Kopecký (užaslý). Vy!

Jan (nejistě). Smím dál?

Kopecký. Proč ne, do svého —

Jan. Právě proto vás žádám o dovolení, protože otec — Jedu z Hradce. Zrovna teď jsem přijel a rovnou cestou jdu k vám, nejdřív k vám —

Kopecký. A co k nám?!

Jan. Máte pravdu, divte se Ale já věřte, já jsem za tu dobu mnoho zkusil. Pořád jsem měl vás na mysli, vaše neštěstí. A já jsem jím také vinen. Jdu vás odprosit, teď když musíte odtud.

Kopecký. Za koho odprosit, za pantátu?

Jan. Ne, jenom za sebe.

Kopecká (by ráda Jana pozvala, aby vešel Ohlíží se po Kopeckém).

Kopecký (polevuje). Víte, Jene — ale pojďte dál — Měl jste se přemoct — Jste teď nespokojeni oba, Anna i vy, a k vůli vám trhlo to neštěstí na nás dřív; ale vy za to nemůžete, a jak teď vidím, váš pantáta měl už na mě naličeno —

Jan (za řeči Kopeckého vešed podal Anně a Kopecké ruku). Myslil jsem, že když mu budu po vůli — Proto jsem šel do semináře — A on vám přece nepočkal, a dal vám statek do prodeje. Co jsem se mu napsal, co jsem se naprosil, pak jsem už hrozil — Ale on si myslil a myslí, že nás má všechny tak oblomené, že se neodvážím — Teď uvidí!

Kopecký. Co myslíte?

Jan. Vystoupil jsem ze semináře.

Kopecká | Marja Panno!

Anna | Přec! (Záblesk bezděčné radosti mihne se jí tváří.)

Kopecký. Pantáta už ví?

Jan. Ještě ne. Půjdu teď k němu. Nejdřív jsem to šel oznámit Anně.

Anna (podá mu ruku).

Jan. A vám —

Kopecký. Zrovna teď, v tuhle chvíli!

Jan. Nemrzte se. Dřív jsem nemohl a psát jsem nechtěl. Musil jsem s vámi mluvit, zeptat se vás, jestli se na mě nezlobíte —

Kopecký. No, jak jsem povídal —

Jan (podá mu ruku). Děkuju a hned zas odejdu. A nepříjdu dřív až za dvě, za tři léta. (Hledí na Annu.) Smím?

Anna (přímo a srdečně). Když mě tuhle tatfnek s maminkou nebudou potřebovat —

Bobeš (venku zazpívá:)

Já mám koně,
vranný koně —

Kopecký (se zachmuří). *Bobeš!* (K Janovi.) Neviděl vás, nepotkal jste ho?

Jan. Já šel zadem.

Anna (k Janovi). On jde sem, k nám!

Jan (odhodlaně). Jen ať přijde!

Výstup 10.

Bobeš, předešlí.

Bobeš (zůstane u dveří. Jana nevidí). A pěkně vítám u nás. To jste si tu pobyli. Už pryč? A kam? Máte už podruží?

Jan (chce proti němu vykročit).

Anna (žadrží ho). Nech ho!

Kopecký (k Bobšovi). Jdi s cesty!

Bobeš. Jen zvolna, už tu neporoučíte.

Jan (vyrazí). A ty také ne!

Bobeš (žasne). Vida — bratříček! No bodejť, aby nepotěšil! Nebo si už jde pro kuchařku!

Jan (proti němu). Surovče! (Chce ho odstrčit.)

Kopecký (chopí se Jana). Aní krok!

Anna (k Janovi). Udělej mi to k vůli, nech ho a pojd'. (Připomíná.) Maminko!

Kopecká (běře velký šátek na lavici). Bože, Bože, takhle odejít.

Kopecký (k Bobšovi důrazně). Dnes je tohle obydlí ještě mé, dnes nemáš ještě žádné právo se tu rozta-hovat, mohl bych tě vystrčit —

Bobeš (zbujně). Zkuste to!

Kopecký. Ne, takovým, jako jseš ty, se člověk radši vyhne. (K ženským.) Pojděte!

Anna (k Janovi). Prosím tě, nezůstávej! (Vedouc matku, jež si dala šátek přes hlavu, jde přes práh. Bobše si ani nevšimne.)

Jan (jda za nimi k Bobšovi). Styď se!

Bobeš (směje se). Toť se ví! (Náhle vezme svíčku.) A to musím panstvu posvítit.

Jan (na prahu, ostře na Bobše). Bobši, nech toho! (Vykročí, rychle zavře za sebou dveře, tak že Bobšovi, jenž vstupoval již na práh, shasne svíčka. Okamžik stojí Bobeš u dveří zaražen, pak je prudce otevře, hodí svícen s oharkem ven na síň a volá). Tu máte, baroni, vemte si to, i ten oharek bude vám teď dobrý. (Jde rychle k oknu, otevře je.) Aha, vraty nejdou, po vsi se stydí, radši za humny pěkně, aby bylo míň slávy. Ale intrádu vám přece udělám i panu bratroj! (Odkvapí ven.)

(Chvilku scéna prázdná.)

Výstup 11.

Divišek.

Divišek (na nádvoří). Bobši! (Před okny.) Bobši! (Na síni.) Josefe! (Stane u prahu otevřených dveří; má v ruce nerozsvícenou, červenou lampičku, pod paždí obraz. Rozhlíží se u prahu.) Už jsou pryč! (Rozhlíží se.) Mají vyklizeno, jako by vymet', to se už nevrátí. Nemusím až na komisi čekat. (Rozhlíží se, vzdychne.) Tady nebožka máma —

tady jsem — jako hoch (klekne u prahu). Děkuju ti pane Bože, že jsem se dočkal — Rač mně požehnat (vstávaje sebeře lampičku a obraz, které před sebe na zem položil, a mluví k obrazu a k lampičce). Vy jste tu bývaly! Jen vy a já jsme ostali, vás tu pamatuju, pojdte zas první na poděkování pánu Bohu. (Postaví lampičku na lavici u kamen, zažehne ji, posvítí si do rohu, kde byl stůl, nahmatá hřebík, zavěsí obraz, jde pak s rozsvícenou lampičkou pod obraz. Skroušeně.) Panenko Marja, co jsem se k tobě namodlil! A tys mě vyslyšela (Chce připevnit lampičku pod obraz.) Ani to prkýnko tu neostalo — Kde pak oni lampičku! To jen sprostáci — (hmatá). Ani skoba. (Nevrle.) A Bobeš, kde tejcí, aby pomoh' (ohlíží se). Ani stoličku tu nenechali, všecko jako by vymet' — (svítí si hledaje, jde k sedniče).

Výstup 12.

Divišek, Bobeš, pak Václav.

Bobeš (za scénou si popěvuje):

Však nám tak nebude,
až se oženíme —

(zjeví se na nádvoří, kmitne se opodál okna zpívaje:)

však nám tak —

(náhle umlkne jeho zpěv, ale ozve se jeho náhlé osopení).
Co tu chceš?

Václav (viděti ho ještě není, popuzen). Ty tu jseš zas!

Bobeš. Co tu chceš, povídám!

Divišek (stanuv u dveří do sedničky, napjatě naslouchá).

Václav. Co ti je do toho! Jsou tu naši —

Bobeš (s posměškem). Už jsem je vyprovodil.

Václav (se rozkřikne). Tys jim něco vyved', tys na ně číhal, ty —

(Začíná se prosvítovat od měsíce.)

Boběš. Klid se, tady jsem teď já pánem.

Václav (rozhořčen). Ty mě vyhánět?! Ty půjdeš odtud!

Divišek (postaviv lampičku na zavřené okno, přistoupí zatím k otevřenému oknu, volá ven). Kdo že půjde odtud?

Václav (prudce vyrazí). Vy, vy! Ještě tu nemáte žádný právo.

Divišek (se dá do potupného smíchu, pak z okna ven). Ty kloučku jeden, ty mě budeš vyhánět?! (Vítězně.) Teď jsem tu pánem já, teď já tu poroučím, teď tu jsem já a ostanu, a ostanem' tu! A ty se klid! Bobši, žeň ho!

Václav (na Bobše). Co, ty mě strkat? Jdi, ať se nestane neštěstí! —

Divišek. Ještě hrozí! Bobši, ven s ním —

Boběš. Ty žebrácký pacholku! (Ohlas zápasu. Zápasící kmitnou se okamžik, jak se dostali blíže k oknům, pak zaniknou, jak se dostali dál ku dveřím.)

Divišek (stržen). Ten pangrotář se opovažuje! Bobši, vyplať ho, vyraz s ním vrátka!

Václav. Puť, nebo —

Divišek (křičí). Nic, nepouštěj ho, dej mu, ať si pamatuje, ven s ním! (Trhá sebou.) Co pak — ho nezmůžeš?! (Chce ven.)

Boběš (vykřikne). Ježíš Marja!

Divišek (zaraziv na okamžik naslouchá, pak skočí k oknu, vyhlédne). Bobši! (Obrátí se, vyrazí ven, nechá dveře otevřeny.)

(Prosvít měsíce.)

Výstup 13.

Divišek, Bobeš.

Divišek (na síni). Bobši! (Pausa. Otevřenými dveřmi je slyšeti hlas Diviškův plný prudkého rozčilení.) Co se ti stalo — Bobši — Josefe — Kriste Ježíši! — Vstaň! — Nemůžeš? — Tak — opři se — tak — (na síni se ozvou kroky).

Divišek (veda Bobše vstupuje). Tak — zvolna — tu je práh — pomalu — ještě kousek — (jde těžkým krokem).

Bobeš (má hlavu na rychlo Diviškovým šátkem zavázanou, opírá se o otce).

Divišek (vede Bobše, skoro ho nesa, k lavičce u kamen).

Bobeš (sklesne na lavičku, zastená).

Divišek (usadí ho, pak chvatně k oknu). Pomoc! Pomoc! (Zase k Bobšovi.) Domů bys nedošel? Tady nemůžeš ostat —

Bobeš (chce vstát, ale sklesne, zaskřípe zuby bolestí). Nemůžu —

Divišek (pojednou prudce). Cos dál!

Bobeš. Co jste mně poroučel!

Divišek (jako udeřen). Já?! (Chce se bránit jako na omluvu). Já —

Bobeš. Vy! — Co stojíte! (Vydechne.) Vody! —

Divišek (jenž stál u Bobše v ramenu jako sražený výčítkou synovou i poznáním své spoluviny, vzchopí se). Jdu pro lidi — počkej a vody přinesu — (vyrazí ven, pak na nádvoří volá). Lidičky, kde jste kdo! Pomoc! —

Výstup 14.

Divišek, hned za ním 1. děvče, pak Vašina, Křivda, Jílek, sousedé, sousedky, 2. děvče.

Divišek (se vrátí, rozčilen k Bobšovi). Ani střepe nikde — Pojď, zkus to, potkáme někoho.

1. *děvče* (přiběhne k oknu).

Divíšek (je sblédne). Zavolej lidi a běž pro doktora, Bobšoj je zle. Ať zapřáhnou, sežeň bryčku, a představený ať sem přijde, ať toho Kopeckých vraha (prudce na strnulé děvče.) Už běž, je zle!

Děvče (odkvapí).

Vašina (chvatně vejde). Pro Boha, Divišku, co se děje?

Divíšek (ukáže na Bobše). Tady vidíte, co ten lotr Kopeckých uděl. Sousedě, prosím vás, trochu vody, a sežeňte někoho, Bobše musíme odnést.

Vašina (odkvapí).

Venku stlumené hlasy, volání, v tom

Křivda (kvapně vejde, spatří Bobše a hned jde k němu). Tady je mne potřeba (Prohlíží poranění, ale hned se obrátí). Je bez sebe.

Divíšek (skočí k Bobšovi, kloní se k němu, napjatě ho pozoruje). Ale dýchá.

Křivda. Dýchá, ale (naznačuje tváří i rukou, že je zle). Já nevím —

Divíšek (trbne sebou, lekne se i je podrážděn, že mu Křivda tou ztrátou hrozí). Co, vy — myslíte — co vy byste hrozil (sobě jako na útěchu). Doktor přijede.

Křivda (urazen). S latinou! (Ironicky.) Ta pomůže. Tak na tři dny. (Ustoupí do popředí v pravo.)

Na nádvoří přichvátalo za tím vzrušeně několik sousedů, sousedek i mládež. Žena jedna přiběhne k otevřenému oknu; do světnice vstoupí

Jílek (za ním)

1. 2. *soused*, *Vašina*.

1. 2. *sousedka*

2. *děvče*.

Jílek. Co se děje! (Sblédne Bobše.) Pro Boha!

Divíšek. Kopeckých ho bod' nožem. Sousedé, pomozte mně Bobše odnést — nemůže —

Jílek, Vašina } jdou hned k Bobšovi, berou ho pod paždí,
 1. 2. *soused* } za nohy a zvedají ho.

1. 2. *sousedka* }
 2. *děvče* } v ustrnutí odstupují.

Za tím přibyli na síň jiní zvědaví. Nahlížejí dveřmi do světnice, ale zmizí, jak Bobše vynášejí.

Divišek (vida Bobše tak bez vlády, stojí v rozčilení, bez rady, třesa se).

Křivda (k němu). Divišku neříkejte Kopeckých mordíř! (Ukáže na Bobše.) On začal, a vy jste v tom taky. A už to nespravíte!

Divišek (chytne *Křivdu* za rameno, třese jím v žalu i rozlícen). Ty mastičkáři — ty Smetano — ty zas?!

Jílek (už blíže dveří). Divišku! Už jdeme.

Vašina. Pozor tady! Zdvihněte ho víc!

Divišek (nechá *Křivdu*, jde za nimi, ale u dveří se ohlédne jizbou, spatří obraz, který zavěsil, chytne se za hlavu, zaúpí): Maria panno! Maria panno! (K lidem u Bobše.) Lidičky boží, prosím vás — pozor — (vychází sklíčen za *Jílkem* a *sousedy* vynášejícími Bobše).

Výstup 15.

Křivda, 1. 2. *sousedka*, *děvče*.

Křivda (stojí obrácen ku dveřím, hledě za průvodem).

1. *sousedka* (ke *Křivdovi*). Je s Bobšem zle?

2. *sousedka*. Nevydrží?

Křivda (tlumeně zpívá):

Člověče, kdož jsi kolivěk —

1. *sousedka* (v ustrnutí). Pro Boha živého! (odkvapí).

2. *sousedka* (rovněž vyděšená). To je neštěstí! (odkvapí).

2. *děvče* (za nimi).

Na nádvoří v plné záři měsíce objeví se průvod. Jílek, sousedé, nesoucí Bobše, Divišek u nich, za nimi ženské.

Křivda (sám, zpívaje odchází):

Na mě teď mrtvého pohled,
jak jsi ty — — (Odejde.)

Ve světnici prázdno, ticho. Lampička na druhém okně v jasném světle měsíce, jež světnici naplnilo, hoří bleději a mrkavě. Starý Mariánský obraz projasní se září měsíce. V té objeví se

Křivda (na nádvoří. Kráčí směrem, kterým zašel průvod, a zpívá hlasem):

Mladý, pěkný, silný dosti:
nyní jsem prach, popel, kosti. — —

Opona spadne.

Jednání III.

Nádvoří u Kopeckých. V pozadí brána s vrátky. Branou otevřenou výhled do vsi, na cestu. Na levo (od diváka) obytné stavení. Na zápraží u dveří lavice bez lenocha. Na pravo srub a přístavky

Když se opona vyhrnuje, zahlaholí pohřební vyzvánění, pak slyšeti žalm, jež zpívá učitel a jeho pohřební zpěváci. Vesnická hudba žalm provází.

Výstup 1.

Křivda, pak Jílek.

Křivda (stojí v popředí, vyhlížeje na pravo [od diváka] za humna. Jak se ozve žalm, obrátí se do zadu, ku vratům, a naslouchá. Okamžik po tom)

Jílek (s košem na ruce, o holi. Jde od leva na pravo. Shlédnuv Křivdu, zastaví se u brány, ale venku). Pochválen buď — Však to jste vy, Křivdo. Na funus je pozdě, vidíte. Dost jsem z města pospíchal. Byl jsem pro boží dar, do hospody —

Křivda. Na funus máte pozdě. Už jdou s Bobšem ke hrobu. Ani doktor, ani dva v kočáře i s latinou ho tu

neudrželi. A co bylo, když jsem já, bez lejster, řek', že nevydrží. Divíšek sebou škubal jako stará flinta, div mě neroztrhal. A co? — Zrovna třetí den mu Bobeš skonal, jak jsem klad'.

Jílek. Ba, měl jste pravdu. Šel, ani se tu na Kopeckého statku neobrál.

Křivda. Ale odtud ho vynesli; tak to starý chtěl. To on se Bobeš v truhle protáh', a sv Petr udělá mu náko kompliment, když přichází ze statku. A co v městě; nic jste neslyšel?

Jílek. O čem?

Křivda. No, jak bude s Kopeckých Václavem.

Jílek. A, brachu milá, kloudně ne. Půjde do Chrudimi, ke krajskému soudu.

Křivda. Ale vždyť Václav dostal první ránu.

Jílek. To prý nic; hezkých pár měsíců dostane, povídali, jáť nevím.

Křivda. Ten bude mít, chudák, památku na do smrti, a ty ostatní — potěš pán Bůh.

Jílek. Co povídáte?

Křivda. Ať se práší z mokřiny! Od Bobšova hrobu bude foukat zlý vítr a kolik lidí bude mít oheň za řadry. A jaká na to meducina! zádna! A to všecko — on — starý —

Jílek. Bůh to suď —

Zvony začnou na novo, slyšeti zas vesnickou smuteční hudbu.

Jílek (rychle). Vida, už půjdou ze hřbitova. To, pane, je čas. S pánem Bohem, Křivdo. (Rychle odejde.)

Výstup 2.

Anna, Křivda.

Anna (v černém, hedvábném šátku na hlavě. Vážná, ale ne sklíčená. Přichází z předu, v pravo. Smuteční hudba doznívá, zvony přestávají).

Křivda (jí vstříc). To jseš hodná. Jan mě tolik žádal, tuze rád by s tebou mluvil. Tolik tě už hledal. Tady se nemusíš bát, sem teď nikdo nepříjde.

Anna. Jaké bání, když je všemu konec. Co Jan —
Křivda Povídal, že přijde sem, hned, jak —

Anna. Sem je hořká cesta.

Křivda (soucitně). Věřím, věřím, chudáku. (Šetrně.)
A jak u vás —

Anna. To víte. Maminka pořád pláče, lomí rukama a tatínek — (odmlčí se, pak) ten sedí, ani se nehýbá, oči do země, nemluví. A jak je přepadlý! To je hrozné! Tomu je nejhůř.

Křivda. Ba ne — Tobě, brachu milá.

Anna. Ztratila jsem mnoho — Všecko. (Umlkne pohnutím.)

Křivda. Neštěstí nikdy nezahálí, ale tebe tuze uho-dilo. A pro nic, za nic Cos komu udála?

Anna. A co tatínek, co Jan —

Ozve se veselá, vesnická hudba, jež se blíží.

Křivda. Už jdou z kostela.

Anna (bezděky ustoupí na zápraží k síni a sedne na lavici, aby ji nebylo vidět).

Hudba se blíží, pak viděti vraty kolem jdoucí hudebníky, za nimi mládence a družičky od pohřbu. Družičky vlas-y v umělé rulíky učesané, na nich věnce z dělaných květin. Mládenci v kabátové dírcce proutky rozmariny nebo myrty. Jdou do hospody. Za nimi, s nimi několik chlanců, a jiných lidí z pohřbu se vracejících. Ženy v černých plachetkách.

Křivda (chvilku se mlčky díval). Platit na takovouhle muziku, a Divišek k tomu, a tyhle konce!

(Hudba zachází.)

Výstup 3.

Jan, předešlí.

Jan (vystoupí v popředí zleva, přišed za humny).

Křivda (obrátil se, shlédne ho, jde mu vstříc). Anna je tu. A co pantáta?

Jan. Ostal ještě v kostele. Příležitost jste zamluvil?

Křivda. Žádná starost. A kdy zapřahat?

Jan. Za chvíli.

Křivda. To jim tedy musím říct. (Odejde vraty.)

Výstup 4.

Jan, Anna.

Anna (zaslechnuvši Janův hlas, vstane, hledí na něj, pak sestoupí se zápraží, ale tu stane. Je velmi rozechvěna).

Jan (rychle k ní, podá jí ruku. Okamžik mlčí oba v pohnutí, pak). Tak se shledáváme.

Anna. A loučíme.

Jan. Ba loučíme. Děkuju ti, žes přišla. Co vaši?

Anna. Ach, Jene, u nás je hůř nežli po funuse. Jen kdyby tu už byl Antonín.

Jan. Přijede?

Anna. Psala jsem mu; on tatínka a maminku nejspíš potěší. (Pomlka. Anna hledí na Jana.) Jene, vzkazují tě pozdravovat a prosí, a já tě taky prosím, abys Václavoj odpustil.

Jan (temně, před sebe). Zabil mně štěstí — ale já vím, že Bobeš byl vinen víc — víc. A ten i po smrti je proti mně. Postavil se mezi nás — Když jsem si už myslel a věřil, že budu šťastný —

Anna (resignovaně). Už nic nevyželimé —

Jan. Za dvě, za tři léta chtěl jsem k vám přijít —
víš — a teď —

Anna (tišeji). Pojedeš do Hradce.

Jan (přisvědčí). Hlásit se do semináře.

Anna. To jsem si myslila. (Zamlčí se, pak náhle, vzrušeně.) Jeď!

Jan. A ty, co ty! —

Anna (nutí se do klidného, resignovaného tonu). Víš, co jsem ti řekla, když přišels toho nešťastného večera k nám: že když mne tatínek a maminka nebudou potřebovat — A oni teď budou, teď a pořád, do smrti. Ostanu u nich. Vystěhujeme se odtud. Budu mít úkol — Oni pro nás udělali všechno, tak teď —

Jan (podá jí ruku). Tak — Ale, Aninko, kdyby, víš, ti štěstí přálo, a tobě bude, zapomeň, co bylo mezi námi, že jsme si dali slovo. Přál bych ti — věř — věř mně —

Anna (smutně, ale pevně). Tos nemusel říkat. Koho mám ráda, toho nepřestanu. (S úsměvem.) My si už ostane věrní každý při svém — — Jeď — jeď! — (Umlkne, zahledí se naň okamžik, pak ho chytí kolem krku, líbá ho.)

Jan (v prudkém, bolestném i sladkém rozzechvění). Anno — Aninko —

Anna (náhle ho pustí). S pánem Bohem! (Kvapí na pravo).

Jan. Aninko! (Rychle za ní). Zůstaň — počkej, ještě chvílku —

Anna (se zastaví, obrátí.) Prosím tě — Jene — ne — už ne.

Jan. Jen ten okamžik je náš. (Chytne ji, líbá ji.)

Anna (vyvine se mu, bledá pohnutím, opanovavši se pevně). Jdi — dost — už nastala povinnost — tvá i má — Pamatuj! (Podá mu ruku, pak se rychle obrátí, ale nemohouc se už opanovati vypukne v pláč a odkvapí.)

Jan (hledí rozechvěn, jako u vidění za ní, pak opakuje). Povinnost — povinnost (obrátlí se a jde do zadu ke vratům). Ale jak hrozná! —

Výstup 5.

Divišek, Jan.

Divišek (svátečně oblečený, černou vestu až po krk zapjatou, černý šátek na krku, přes šátek límeček košile přehrnutý, v tmavém kabátě, starosvětského, vesnického střihu a v tmavých spodkách do bot. Sklíčený, ale ne zdrcený. Přichází z popředí z levé strany, s hlavou do země pochýlenou, barevný šátek v ruce. Jak vkročí do nádvoří, rozhlédne se, vzdychne. Jana hned nevidí). Ten statek přišel draho. (Obrátí zraky po obytném stavení, ku dveřím; v tom shlédne Jana docházejícího ke vratům.) Ty tady?!

Jan. Dával jsem Anně s Bohem.

Divišek (upře na něj oči, jako by nevěřil). Kopeckých?

Jan (přisvědčí).

Divišek. A snad také jejímu bratříčkovi, tomu mordífi?

Jan. O tom raději nemluvmé.

Divišek. A proč? Snad ho nelituješ?!

Jan. Lituju, všechny lituju.

Divišek Všecky? (Nevěře.) Mě snad taky?

Jan. Lituju, že jste nepolevil, protože —

Divišek. Nekaž — Teď mně nekaž (Skroušeně.) Z dopuštění Božího —

Jan. Pán Bůh ne, to vy jste —

Divišek. Já! Já zabil Bobše, vid'! Ještě to řekni a na mě hoď —

Jan. Marná řeč! (Obrací hovor.) Odjedu, ještě teď po poledni.

Divišek (překvapen). Kam —

Jan. Do Hradce, aby mě zas přijali.

Divišek. Teď už máš mysl — A nepřijmou-li tě —

Jan. Když ne teď, po vagacích jistě.

Divišek (okamžik mlčí, pak náhle, drsně) Můžeš si ostat doma.

Jan. Ne, pojedu.

Divišek. A tohle tu — (Ukáže po statku.)

Jan. To je vaše.

Divišek. Je, je! Dočkal jsem se toho s pomocí Boží! Ale já to dělal pro vás, pro Bobše, aby náš rod se zase vzmoh' —

Jan. Co z toho je, zač jste to pořídil! Vy máte, co jste chtěl. Hospodařte tu —

Divišek. To taky budu, dá pán Bůh. Ale až bych umřel, aby to zas nepřišlo do cizích rukou. Zůstaň sj —

Jan. A váš slib! Zaslíbil jste mě —

Divišek. Panenka Marja odpustí, když takové dopuštění —

Jan (s odporem). Nebude potřeba.

Divišek. Co že? Vždyť ze semináře utíkal's!

Jan. Teď tam jdu sám a — rád.

Divišek. Rád! To k vůli ní, k vůli těm — (Ostre.) Nikam nepůjdeš, ostaneš!

Jan. Už mám všechno přichystáno.

Divišek. Poroučím ti, já tvůj otec.

Jan. Ne, v tom vás neposlechnu.

Divišek. K vůli té fífleně —

Jan. Nemluvte tak o Anně!

Divišek. Já nic, já — otec! Víš-li pak: cti otce svého —

Jan. To přikázání neporoučí, aby děti byly nešťastny pro choutku svých rodičů.

Divišek. A má práce, mé klopcení, mé krvavé mozoly, to všecko nic? Pro koho to všecko? Teď když jsem tohle pořídil! Rod náš tu byl od praděda — a

dřív — a když to zas mám, celý statek, to všecko, pole — a tahle výstavnost — toho bysme teď neměli užít, to by zas mělo přijít do cizích rukou, má práce, můj pot — (Přemáhá se.) Jene, rozvaž si to — zůstaň! Prosím tě — synu — já tě prosím! —

Jan. Tady hospodařit nebudu.

Divišek. Aha, tady — tady — protože to bylo Kopecských! Ti jsou přednější, ti jsou všechno, a tvůj vlastní otec nic! Toho nechceš, s tím nechceš být. Ale dědit bys chtěl, vid', abys pak (podrážděn tím pomyslením) si snad pozval zase toho vraha s Aninkou! Vidíš, (ukazuje ku prahu) tady ho zabil, tady Bobše bodl, (ukazuje na práh) a tudy Bobše vynesli! A oni by — o ne — toho se nedočkáš, ani pak, až bych tu nebyl. Na to je, víš, poslední vůle a — a — proklel bych tě —

Jan. Nechci nic, nechte si to všecko, a proklínat — to byste nemusil. (Mírněji.) Pantáto, takhle se máme rozejít? Nemyslete jenom na sebe, že jen vy máte ztrátu; uvažte taky, jak mně je, a že tu ostat nemohu. Pantáto! Ať se rozejdeme jako otec a syn! S pánem Bohem. (Podává mu ruku.)

Divišek. Opravdu, ty jdeš? Nesmíš!

Jan (ruku podávaje). Musím. S pánem Bohem.

Divišek (utrhne rukou, prudce). Ne, ty — —

Jan (obrátil se, zasmušile). S pánem Bohem. (Odejde.)

Divišek (v největším rozčilení). Jde, přece jde! Jdi si, zatracený! (Okamžik stojí jako strnulý, s očima rozšířenýma, pak se obrátí, rozhlíží.) Šel! A já — Sám! Tak já sám, bez dětí — sám tady hospodařit! Pro koho! (Ozve se veselá, taneční hudba. Naslouchá, zachvěje se.) Ježíši Kriste! Mládenci tancují — kamarádi Bobšovi. A on — tam zakopaný! A nic neužil, nic, jako já, nič. (Rozhlíží se.) A tady koně, bryčka, vozy — všecko, všecko a on — (Stane u domovního prahu.) Bobši! Bobši! (Sklesne na lavičku u dveří.)

Výstup 6.

Křivda, Divišek.

Křivda (vyjde z pravé strany). Už je pryč. (Shlédne Diviška, jde k němu). Potěš vás pán Bůh —

Divišek (vytrhne se). Aha — ty — doktor! Mně's měl zazpívat, mně to patřilo dřív umřít. Kdybys mně zazpíval, bylo — by — líp —

Křivda. Ó ne, vám ještě, Divišku, nezazpívám, vám ještě dluho ne. A proč byste pospíchal, když máte, co jste chtěl.

Divišek. To mám, jsem na našem —

Křivda. A co jste dětem udál, to máte na víc, to si dejte pod hlavu. Bude vám tu pěkně, až se tu budete čmolouhat sám. Vy tu nebudete moct ani umřít. (Naslouchá.) Aha, bryčka už jede. (Má se k odchodu).

Divišek. Jaká bryčka!

Křivda. Morávkova. Jedou pro Jana.

Divišek. S cizíma koněma pojede, haha —

Křivda. Františku jste taky s cizíma vyvezl do kláštera. S pánem Bohem. (Odejde vraty.)

Divišek. I ty! —

(Okamžik ticho, pak zahrčí vůz).

Divišek. Už jede (postoupil až ku vrátkům, vyhlíží, pak se obrátí). Už jede (jde matným krokem ku dveřím obytného stavení) a nevrátí se — a já sám — sám — —

(Z hospody slyšeti ohlas taneční hudby.)

Opona spadne.

Píseň poutníků.

„Otec“. Jedn. I., výst. 21.

Zivě.*Zivěji.*